

INTENTION OF ORGAN DONATION

Factors Affecting Qom Medical School Students' Intention regarding Organ Donation: a Study based on Behavioral Intention Model

Saimak Mohebi

* Assistant Professor, Department of Health Education & promotion, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran. (Corresponding Author): Email: smohebi@muq.ac.ir

Masomeh Mohammadi-zavareh

Bs. in Public Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Fatemeh Zamani

Bs. in Public Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Zabihollah Gharlipor

Assistant Professor, Department of Health Education & promotion, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Hosein Heidary

Assistant Professor, Department of Pediatrics, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Received: 11 September 2016

Accepted: 31 October 2016

ABSTRACT

Background and objective: Today, organ donation and transplantation play a critical role in saving patients with the advanced deficiencies of body organs. In the meantime, organ donation is influenced by a variety of cultural, social, and religious factors. They have an impact on individuals' intention (tendency) to donate organs after brain death. This study examined factors affecting Qom Medical School students' intention regarding organ donation. The examination was carried out based on behavioral intention model.

Methods: This cross-sectional study was conducted on 304 medical students. They were selected by multiple-stage sampling technique from Qom Medical School. The research data was collected by a validated reliable questionnaire. It comprised questions regarding personal specifications, awareness, attitude, abstract norms, and intention. The collected data was analyzed by SPSS 18. Results were described by central statistical indices and analyzed using independent sample T-test, Pearson correlation coefficient, and linear regression ($P < 0.05$).

Results: Among participants, %12.83 of the students had donation card after brain death yet not the other %87.17. Mean organ donation awareness score was 5.87. Mean construct scores were 49.25, 16.11, and 1.27 respectively for attitude, abstract norms, and intention. Results indicated that there is a significant difference between two organ donation bank member and non-member groups in terms of awareness, attitude, abstract norms, and intention ($P < 0.05$). There was also a direct significant correlation between awareness, attitude, and abstract norms regarding deliberate organ donation ($P < 0.05$).

Conclusion: most of the students under study were not a member of after-brain-death organ donation bank. Awareness and behavioral intention model constructs were moderate. Here, the constructs including awareness, attitude, and abstract norms could not predict 31% of variations in organ donation intention.

Paper Type: Research Article.

Keywords: Behavioral Intention Model, Organ Donation, Students.

► **Citation:** Mohebi S, Mohammadi-zavareh M, Zamani F, Gharlipor Z, Heidary H. Factors Affecting Qom Medical School Students' Intention regarding Organ Donation: a Study based on Behavioral Intention Model. *Journal of Health Literacy*. Autumn 2016; 1(3): 147-154.

عوامل مؤثر در قصد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در خصوص اهدای عضو؛ مطالعه ای مبتنی بر مدل قصد رفتاری

چکیده

زمینه و هدف: امروزه اهدا و پیوند اعضا در بسیاری از موارد نارسایی پیشرفته ارگانهای بدن، نقش مهمی در تداوم حیات بیماران نیازمند بازی می‌کند. در این بین اهدای عضو در جامعه تحت تأثیر عوامل گوناگون فرهنگی، اجتماعی و مذهبی قرار گرفته و قصد و تمایل افراد را نسبت به اهدای عضو پس از مرگ مغزی را تحت الشعاع قرار می‌دهد. این مطالعه با هدف تعیین عوامل مؤثر در قصد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در خصوص اهدای عضو بر اساس مدل قصد رفتاری صورت گرفت.

مواد و روش‌ها: این مطالعه به صورت مقطعی صورت گرفت و ۳۰۴ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی قم به روش نمونه گیری چند مرحله در مطالعه شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسشنامه روا و پایای محقق ساخته بود که مشتمل بر سئوال‌های مشخصات فردی، آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد بود. داده‌ها توسط نرم افزار SPSS ۱۸ توسط شاخصهای آمار مرکزی توصیف و توسط آزمونهای T مستقل و ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ تحلیل شد. **یافته‌ها:** ۱۲/۸۳٪ از دانشجویان مورد بررسی دارای کارت اهدا عضو پس از مرگ مغزی و ۸۷/۱۷٪ فاقد این کارت بودند. میانگین نمره آگاهی در خصوص اهدا عضو ۵/۸۷ نمره و میانگین نمره سازه‌های نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد به ترتیب ۴۹/۲۵، ۱۶/۱۱ و ۱/۲۷ نمره بود. نتایج نشان داد بین دو گروه عضو و غیر عضو بانک اهدا عضو از حیث آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد اختلاف معنی داری وجود داشت ($P < 0/05$). همچنین بین آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی در خصوص اهدا عضو با قصد در این خصوص همبستگی مستقیم معنی داری وجود داشت ($P < 0/05$).

نتیجه گیری: بخش اعظم دانشجویان مورد بررسی عضو بانک اهدای عضو پس از مرگ مغزی نیستند. وضعیت آگاهی و سازه‌های مدل قصد رفتاری هم در حد متوسطی قرار داشت. سازه‌های آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی توانستند در این مطالعه ۳۱٪ تغییرات قصد اهدا عضو را پیش بینی کنند.

نوع مقاله: مطالعه پژوهشی.

کلیدواژه‌ها: اهدا عضو، مدل قصد رفتاری، دانشجویان.

سیامک محبی

* استادیار، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم ایران. (نویسنده مسئول): smohebi@muq.ac.ir

معصومه محمدی زواره

کارشناس بهداشت عمومی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم ایران

فاطمه زمانی

کارشناس بهداشت عمومی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم ایران

ذبیح اله قارلی پور

استادیار، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم ایران.

حسین حیدری

استادیار، گروه اطفال، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم ایران

◀ **استاد محبی س.**، محمدی زواره م، زمانی ف، قارلی پور ذ، حیدری ح. عوامل مؤثر در قصد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در خصوص اهدای عضو؛ مطالعه ای مبتنی بر مدل قصد رفتاری. *فصلنامه سواد سلامت*. پاییز ۱۳۹۵؛ ۱(۳): ۱۴۷-۱۵۴.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۱۰

مقدمه

موضوع اهداء عضو در بیماران در هنگام مرگ یکی از مباحث مهم و چالش برانگیز است بر اساس ارزش‌ها و قوانین جوامع مختلف صورت می‌پذیرد و از مدتها قبل در محافل علمی و اجتماعی مطرح بوده و از ابعاد گوناگونی از جمله علمی، اخلاقی، حقوقی و ... به آن پرداخته شده است. پیوند اندامهای حیاتی مانند قلب، کلیه، ریه، کبد از بیماران مبتلا به مرگ مغزی قبل از توقف قلب به دلیل نجات جان سایر افراد از اهمیت ویژه ای برخوردار می‌باشد. امروزه در کشورهای مختلف با تصویب قوانین مربوط به اهدای عضو از بیماران مرگ مغزی و با تبلیغات گسترده ای که در مورد اهدای عضو پس از مرگ انجام می‌گیرد، اعضای این بیماران به عنوان یکی از مهمترین منابع تأمین کننده عضو برای سایر بیماران نیازمند پیوند عضو تلقی می‌شوند (۱).

با گذشت چندین سال از تصویب قانون پیوند اعضا در ایران، از این مسأله استقبال چندانی نشده است. به طوری که از ۱۵ هزار مورد مرگ مغزی سالانه در اثر سوانح و تصادفات که در کشور رخ می‌دهد کمتر از ۱۰٪ آنها جزء اهدا کنندگان عضو می‌باشند (۲). در کشورمان تا چند سال پیش میزان اهدای عضو به ازای هر یک میلیون نفر ۱/۷ نفر بود اما با تلاشهای سالهای اخیر این میزان به ۲/۳ نفر رسیده است بر این اساس اسپانیا با ۳۵ پیوند در هر میلیون نفر از جمعیت بهترین وضعیت را دارد و در سایر کشورهای اروپایی و امریکایی این عدد بین ۱۰ تا ۲۵ در هر میلیون نفر می‌باشد (۳).

فرایند اهدای عضو در جامعه تحت تأثیر عوامل گوناگون از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی و مذهبی است و در این بین آگاهی و نگرش جامعه در خصوص افزایش اهدای اعضا و نسوج پس از مرگ حائز اهمیت است (۴). مطالعه Kim و همکاران در کره جنوبی نشان می‌دهد که نگرش، عقاید و نگاه و رفتار خانواده در تمایل به اهدا عضو نقش اساسی داشته است (۵). Shaheen و همکاران افزایش آگاهی عموم مردم و کارکنان سیستمهای بهداشتی درمانی را جزء عوامل مهم و مؤثر در افزایش اهدای

عضو معرفی کرده است (۶). همچنین در مطالعه ای دیگر در عربستان مشخص شده است که عواملی نظیر نگرش، مذهب، دیدگاه اجتماعی و حمایت‌های دولتی و اجتماعی در افزایش میزان اهدای عضو نقش مؤثری دارند (۷).

در حال حاضر در سرتاسر کشور شبکه فراهم آوری اعضای پیوندی برای افراد علاقه مند کارت اهدا عضو صادر می‌کنند و تقویت فرهنگ کارت اهدا عضو این امکان را فراهم می‌آورد تا مردم تصمیم به اهدا را به زمان نامعلومی که قصد وصیت کردن شفاهی یا کتبی داشته باشند موکول نکنند و رضایت خود به اهدا را مکتوب و شفاف اعلام کنند. امروزه کاندید شدن افراد برای اهدای عضو و نقش کادر بهداشتی درمانی در آموزش عمومی از جمله مسایلی است که مطرح می‌باشند و تصور بر این است که ماهیت باورهای کادر سلامت جامعه در خصوص پیوند عضو می‌تواند در آموزش و ترغیب مردم به اهدای عضو به کار گرفته شود و میزان تمایل آحاد جامعه به اهدای عضو پس از مرگ مغزی را ارتقاء دهد. لذا نقش ویژه پرسنل بهداشتی درمانی و به طور کلی حوزه سلامت و ارتباط مداوم در مواجهه با بیماران بد حال و مشکوک به مرگ مغزی و همچنین اطلاع آنها از موارد فوت شده در بیمارستان، اطلاع رسانی صحیح از سوی آنها موجب افزایش اهداکنندگان بالقوه مرگ مغزی و قلبی می‌شود که لازمه آن داشتن آگاهی، نگرش مناسب و حتی تمایل فردی برای عضویت در بانک اهدای اعضا پس از مرگ می‌باشد. لذا توجه به باورهای دانشجویان علوم پزشکی به عنوان ارائه دهندگان خدمات سلامت در آینده نزدیک به عنوان قشری تأثیر گذار در جامعه در خصوص اعضا عضو پس از مرگ حائز اهمیت است.

با توجه به مطالعات متعدد صورت گرفته در کشور و سایر مناطق دنیا به نظر می‌رسد عوامل دخیل بر تمایل افراد به اهدا عضو پس از مرگ با توجه به سازه‌های مدل قصد رفتاری قابل تبیین است. فرضیات این مدل این است که اولاً مردم تصمیمات رفتاریشان را بر پایه بررسی معقول و منطقی اطلاعات در دسترس اتخاذ می‌کنند و ثانیاً پیامد و نتایج عملکرد خود را قبل از اتخاذ

تصمیم مورد توجه قرار می‌دهند. بر اساس این الگو، مهمترین تعیین کننده رفتار فرد، قصد^۱ رفتاری است و قصد تحت الشعاع دو عامل نگرش^۲ و هنجارهای انتزاعی^۳ در خصوص موضوع است (۸). این مطالعه با هدف تعیین عوامل مؤثر در قصد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در خصوص اهدای عضو بر اساس مدل قصد رفتاری صورت گرفت.

مواد و روش‌ها

جامعه آماری این مطالعه مقطعی، کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی قم در نیمسال دوم ۹۴-۱۳۹۳ بود. که با توجه به فرمول برآورد حجم نمونه برای تعیین میانگین در مطالعات توصیفی، و با در نظر گرفتن احتمال خطای نوع اول برابر ۰/۰۵، واریانس ۰/۲۱۸ (بر اساس مطالعه مشابه (۴)) و خطای نمونه گیری ۰/۱ انحراف معیار، حداقل تعداد نمونه لازم برابر ۳۰۴ نفر محاسبه شد. در این مطالعه از روش نمونه گیری چند مرحله ای برای انتخاب نمونه‌ها استفاده شد. ابتدا دانشکده‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی قم مشخص، سپس رشته‌های تحصیلی هر دانشکده تعیین و از هر رشته تحصیلی با توجه به نسبت افراد مورد مطالعه در جامعه به صورت تصادفی سیستماتیک و از لیست اسامی انتخاب شدند. نمونه گیری بر اساس اطلاعات آموزش دانشگاه در نیمسال دوم تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ صورت گرفت.

ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسشنامه محقق ساخته بود که مشتمل بر ۱۳ سؤال مشخصات فردی، ۱۰ سؤال آگاهی، ۲۵ سؤال بر اساس الگوی قصد رفتاری (۱۸ سؤال نگرش، ۵ سؤال هنجارهای انتزاعی و ۲ سؤال قصد رفتار) بود. سئوال آگاهی به صورت صحیح غلط طراحی شده بود و در صورت پاسخ درست امتیاز ۱ و در صورت پاسخ غلط امتیاز صفر به آن تعلق می‌گرفت. لذا دامنه نمره قابل اکتساب سئوال آگاهی ۱۰-۰

نمره بود. سئوال نگرش و هنجارهای انتزاعی و قصد رفتار بر اساس مقیاس ۴ گزینه ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، مخالفم و کاملاً مخالفم) به صورت دو دامنه طراحی شده بود که حسب نگرش صحیح امتیاز ۱ تا ۴ به هر گزینه تعلق می‌گرفت. لذا نمره قابل اکتساب سئوال نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد به ترتیب ۷۲-۱۸، ۲۰-۵ و ۸-۲ نمره بود. روایی پرسشنامه بعد از طراحی اولیه و تهیه بانک سئوال برای هر قسمت با استفاده از روش پانل خبرگان به تأیید ۶ تن از اعضای هیأت علمی دانشگاه رسید و نظرات ایشان در پرسشنامه اعمال گردید. پایایی پرسشنامه نیز به روش همسانی درونی با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ بر روی ۳۰ دانشجو (غیر از نمونه‌های مورد بررسی) بررسی شد که ضریب ۰/۸۴ برای سئوال آگاهی، ۰/۷۳ برای سئوال نگرش، ۰/۸۱ برای هنجارهای انتزاعی و ۰/۸۹ برای قصد رفتار به دست آمد. داده‌ها توسط نرم افزار آماری SPSS با استفاده از شاخصهای توصیفی و نیز آزمونهای T مستقل و ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار سن نمونه‌ها $22/8 \pm 7/5$ سال بود. ۸۴/۶۳٪ (۱۹۶ نفر) پسر و مابقی یعنی ۱۶/۳۶٪ (۱۱۱ نفر) پسر بودند. ۷۱/۸۳٪ (۲۵۷ نفر) مجرد و ۲۹/۱۶٪ (۵۰ نفر) متأهل بودند. ۵۹/۱۷٪ (۵۴ نفر) نمونه از دانشکده پزشکی، ۵۴/۵٪ (۱۷ نفر) از دانشکده دندانپزشکی، ۳۴/۲۸٪ (۸۷ نفر) از دانشکده بهداشت، ۹۱/۱۷٪ (۵۵ نفر) از دانشکده پرستاری مامایی و ۶۲/۳۰٪ (۹۴ نفر) از دانشکده پیراپزشکی در این مطالعه شرکت کردند. ۸۳/۱۲٪ (۳۹ نفر) از دانشجویان مورد بررسی دارای کارت اهدا عضو پس از مرگ مغزی و ۱۷/۸۷٪ (۲۶۵ نفر) فاقد این کارت بودند. شاخصهای توصیفی آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد در خصوص اهدا عضو پس از مرگ مغزی در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

1. Intention
2. Attitude
3. Subjective norms

جدول ۱. شاخصهای توصیفی سازه‌های مورد بررسی در خصوص اهدا عضو در دانشجویان مورد بررسی

سازه‌های مورد بررسی	میانگین و انحراف معیار	دامنه نمره قابل اکتساب	خوب (تعداد) درصد	متوسط (تعداد) درصد	ضعیف (تعداد) درصد
آگاهی	۵/۸۷ ± ۱/۳۳	۰ - ۱۰	۳۴/۸۵ (۱۰۷)	۴۵/۹۳ (۱۴۱)	۱۹/۲۲ (۵۹)
نگرش	۴۹/۲۵ ± ۱۱/۰۸	۱۸ - ۷۲	۳۳/۸۸ (۱۰۴)	۴۱/۶۹ (۱۲۸)	۲۴/۴۳ (۷۵)
هنجارهای انتزاعی	۱۶/۱۱ ± ۳/۹۷	۵ - ۲۰	۳۶/۱۶ (۱۱۱)	۴۳/۹۷ (۱۳۵)	۱۹/۸۷ (۶۱)
قصد	۱/۲۷ ± ۰/۳۸	۲ - ۸	۲۷/۳۶ (۸۴)	۴۹/۸۴ (۱۵۳)	۲۲/۸۰ (۷۰)

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین سازه‌های مدل قصد رفتاری در خصوص اهدا عضو پس از مرگ مغزی

سازه‌های مورد بررسی	آگاهی	نگرش	هنجارهای انتزاعی	قصد
آگاهی	r	۰/۴۳۲	۰/۱۲۱	۰/۳۸۶
	P	۰/۰۰۶	۰/۰۱۲	<۰/۰۰۱
نگرش	r	-	۰/۲۹۷	۰/۴۷۱
	P	-	۰/۰۲۱	<۰/۰۰۱
هنجارهای انتزاعی	r	-	-	۰/۴۰۲
	P	-	-	<۰/۰۰۱
قصد	r	-	-	-
	P	-	-	-

نتایج آنالیز رگرسیون خطی برای پیش بینی کننده قصد اهدا عضو در بین دانشجویان نشان داد که آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی ۳۱٪ از تغییرات قصد اهدا عضو را پیش بینی می‌کند. جدول شماره ۴ نتایج آنالیز رگرسیون سازه‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد.

جدول ۴. پیش بینی کننده‌های قصد اهدا عضو در دانشجویان مورد بررسی

متغیر	B	SE	β	P
مقدار ثابت	۲/۲۱	۱/۰۲	-	۰/۰۳۵
آگاهی	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۱۱	۰/۰۳۳
نگرش	۱۸/۰	۰/۰۴	۰/۲۸	۰/۰۰۱
هنجارهای انتزاعی	۰/۱۱	۰/۰۴	۰/۲۰	۰/۰۰۳

در این مطالعه ۷۴/۰۱٪ (۲۲۵ نفر) اطلاعات خود را در خصوص اهدا عضو از طریق برنامه‌های صدا و سیما، ۱۳/۸۲٪ (۴۲ نفر) از طریق رسانه‌های چاپی نظیر روزنامه‌ها و مجلات و کتب، ۵/۵۹٪ (۱۷ نفر) از طریق اینترنت، ۵/۲۶٪ (۱۶ نفر) از طریق خانواده و ۱/۳۲٪ (۴ نفر) از طریق دوستان و آشنایان کسب کرده بودند. آزمون T مستقل نشان داد بین دو گروه عضو و غیر عضو بانک اهدا عضو از حیث آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$) که در جدول شماره ۲ جزئیات آن آورده شده است.

جدول ۲. مقایسه میانگین و انحراف معیار سازه‌های مورد بررسی بر حسب عضویت در بانک اهدای عضو

سازه‌های مورد بررسی	دارای کارت اهدا عضو		بدون کارت اهدای عضو		P
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
آگاهی	۶/۹۷	۱/۰۸	۴/۷۷	۱/۴۱	۰/۰۰۲
نگرش	۵۵/۸۱	۸/۱۵	۴۲/۶۹	۱۱/۳۲	<۰/۰۰۱
هنجارهای انتزاعی	۱۶/۲۹	۲/۸۷	۱۱/۹۳	۴/۵۳	<۰/۰۰۱
قصد	۱/۵۳	۰/۲۲	۱/۰۱	۰/۴۷	<۰/۰۰۱

ضریب همبستگی پیرسون در مطالعه حاضر نشان داد بین آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی در خصوص اهدا عضو با قصد در این خصوص همبستگی مستقیم معنی داری وجود دارد (جدول شماره ۳).

بحث و نتیجه گیری

در سالهای اخیر تلاش برای افزایش اهدای عضو پس از مرگ مغزی به عنوان یکی از مسایل مورد نظر جامعه پزشکی مورد توجه قرار داشته و تلاش برای ترغیب مردم و رفع موانع در این خصوص به عنوان یکی از وظایف نظام ارائه خدمات سلامتی در جوامع مختلف بوده است. این مطالعه نشان داد که تنها حدود ۱۲٪ از دانشجویان مورد بررسی دارای کارت اهدا عضو پس از مرگ مغزی بوده و رضایت خود را به صورت کتبی اعلام کرده بودند. این میزان با توجه به تحصیل ایشان در رشته‌های علوم پزشکی عدد قابل قبولی به نظر نمی‌رسد و می‌تواند متأثر از عوامل فردی و اجتماعی گوناگونی باشد که در این مطالعه به آن پرداخته شده است. البته این میزان در مقایسه با مطالعه علیزاده و همکاران (۹) که در آن حدود ۹٪ دانشجویان پرستاری دارای کارت عضویت بودند بیشتر است ولی با این حال میزان عضویت در بانک اهدای عضو در کشورمان بر اساس مطالعات قبلی پایین می‌باشد به طوری که در مطالعه ای در اردبیل صورت گرفته تنها ۱۰٪ دارای کارت عضویت اهدای عضو پس از مرگ مغزی بودند (۱۰). مطالعات دیگر نیز نشان می‌دهند که سالانه بیش از ۱۵ هزار مورد مرگ مغزی خصوصاً در اثر سوانح و تصادفات در کشورمان رخ می‌دهد که کمتر از ۱۰٪ آنها جزء اهدا کنندگان عضو می‌باشند (۲) اما در کشور آلمان این رقم ۳۱٪ (۱۱) و در کشورهای امریکا، انگلستان و کانادا بین ۲۵ تا ۷۵ درصد گزارش شده است (۱۲).

در این مطالعه که از مدل قصد رفتاری جهت تبیین عوامل مؤثر در تمایل به اهدای عضو پس از مرگ مغزی استفاده شده است مشخص گردید که آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی و نیز قصد جهت اهدای عضو در شرایط متوسطی قرار دارد. مطلوب نبودن این وضعیت با توجه به قشر مورد مطالعه (دانشجو بودن)، تحصیل در رشته‌های علوم پزشکی، ارائه دهنده خدمات سلامت در آینده نزدیک و تأثیر آنان به عنوان الگو و نیز تأثیرگذار در فرایند اطلاع رسانی و ترغیب مردم جامعه در خصوص اهدا عضو

پس از مرگ مغزی خلاء بیشتری را نشان می‌دهد. مطالعات قبلی در کشورمان در خصوص آگاهی و نگرش نسبت به اهدا عضو نیز این نتایج را تأیید می‌کند به طوری که آگاهی مردم شهر اصفهان و نگرش مردم شهر اردبیل در این خصوص متوسط بود. (۱۳ و ۱۰). نتایج مطالعه ای دیگر در دانشجویان پرستاری شهر مشهد این نتایج را تصدیق می‌کند (۹). ۶۳٪ دانشجویان علوم پزشکی در مطالعه Goz و همکاران هم آگاهی مطلوبی در خصوص اهدا عضو نداشتند (۱۴). در مطالعه Bogh و همکاران با وجود نگرش مطلوب نسبت به اهدای عضو تنها ۴۹٪ قصد اهدای عضو را داشتند (۱۵). در مطالعاتی در پاکستان و عربستان نیز به اجرای برنامه‌های مداخلاتی در خصوص ارتقاء آگاهی و نگرش در بین دانشجویان و نیز عموم مردم پیشنهاد شده است (۱۶) و گنجاندن این موضوعات در برنامه‌های درسی دانشجویان و اجرای برنامه‌های تبلیغاتی در این خصوص می‌تواند راهکار مناسبی جهت افزایش آگاهی و نگرش و نیز تمایل دانشجویان به عضویت در بانک اهدا عضو باشد. از سویی دیگر به دلیل بالا نبودن آگاهی و نگرش آحاد جامعه و نیز باورهای غلط در این خصوص و نیز موانع دیگر معمولاً هنجارهای انتزاعی از تمایل برای اهدا عضو حمایت نمی‌کند که در این مطالعه نیز نتایج حاکی از آن می‌باشد. با توجه به اینکه میزان سازه‌های مدل قصد رفتاری در این مطالعه در خصوص اهدا عضو در شرایط متوسط قرار داشت، قصد (تمایل) دانشجویان برای اهدا عضو نیز در حد متوسط قرار داشت به طوری که تنها حدود ۲۷٪ دارای قصد خوب برای اهدا عضو پس از مرگ مغزی بودند و ۲۲٪ قصد ضعیفی در این خصوص داشتند.

مطالعه حاضر نشان داد که در میانگین آگاهی، نگرش، هنجارهای انتزاعی و قصد برای اهدا عضو بین افرادی که دارای کارت و فاقد کارت اهدا عضو بودند اختلاف معنی داری وجود داشت؛ با این شرح که دارندگان کارت اهدا عضو از آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی مطلوب تری برای اهدا عضو برخوردار بودند و به تبع قصد و تمایل بیشتری هم برای اهدا

محدودیت‌های مطالعات مقطعی خصوصاً در موارد علی بر آن وارد است. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه روش جمع آوری اطلاعات بود (روش خود گزارش دهی) که در این مورد سعی شد با تأکید بر محرمانه ماندن اطلاعات و آشنایی نمونه‌ها از اهداف مطالعه این موضوع کنترل گردد.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که بخش اعظم دانشجویان مورد بررسی عضو بانک اهدای عضو پس از مرگ مغزی نیستند. وضعیت آگاهی و سازه‌های مدل قصد رفتاری هم در بین دانشجویان در حد متوسطی قرار داشت. وضعیت آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی و نیز قصد دانشجویان دارای کارت اهدا عضو از سایر دانشجویان در این خصوص به طور معنی داری بهتر بود. سازه‌های آگاهی، نگرش و هنجارهای انتزاعی توانستند در این مطالعه ۳۱٪ تغییرات قصد اهدا عضو را پیش بینی کنند.

سپاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از طرح مصوب دانشگاه علوم پزشکی قم به کد ۱۳۱ و دارای تأیید اخلاقی از کمیته اخلاق دانشگاه به شماره MUQ.REC.1393.131 می‌باشد و لذا از معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه در این خصوص قدردانی می‌گردد. همچنین محققین بر خود می‌دانند از دانشجویان حاضر در این طرح جهت مشارکت در این خصوص تشکر نمایند.

References:

1. Sadat Manzari Z, Mohammadi I, Haideri A. Factors influencing organ donation family decisions by brain dead patients families. *Payesh* 2013;11: 913-25.
2. Ahmadian Sh, Haghdoost AA, Mohammadalizadeh S. Effective Factors on the Families to Donate the Organs Of their Brain Dead Relative. *Journal of Kerman University of Medical Sciences* 2009; 16(4): 355-363.
3. Febrero B, Ríos A, López-Navas A, Martínez-Alarcón L, Almela J, Sánchez A, et al. A multicenter study of the attitude of secondary school teachers toward solid organ donation and transplantation in the southeast of Spain. *Journal of clinical an translational research* 2014 Feb; 28(2): 259-266.
4. Arjomand B, Aghayan HR, Goudarzi P, Emami Razavi SH, Jafarian A. Knowledge and attitudes about organ donation and tissue donation card makers aAnd tissues in the tissue

عضو داشتند. ارجمنند نیا و همکاران نیز نشان داده است که آگاهی و نگرش افراد عضو بانک اهدا عضو از افراد غیر عضو به طور معنی داری بیشتر بود (۴).

در این مطالعه مهمترین منبع کسب اطلاعات دانشجویان مانند برخی مطالعات دیگر (۹ و ۱۷) برنامه‌های صدا و سیما بود. در مطالعه امانی و همکاران هم ۶۷٪ شرکت کنندگان نقش رسانه‌های جمعی از جمله صدا و سیما را در فرهنگ سازی و ترغیب مردم به اهدا عضو مؤثر می‌دانستند (۱۰). در این خصوص باید اشاره کرد نقش رسانه‌های دیداری و شنیداری جهت افزایش دانش عمومی و ارتقاء نگرش صحیح و نیز فراهم آوردن فضای مناسب به منظور افزایش هنجارهای انتزاعی بارها به اثبات رسیده است (۱۸ و ۱۹).

در این مطالعه مشخص شد که بیشترین همبستگی به ترتیب بین قصد با نگرش، هنجارهای انتزاعی و آگاهی به دست آمد لذا توجه به برنامه‌های مداخلاتی در خصوص بهبود و ارتقاء سطح نگرش در جامعه و توجه به باورهای جمعی در خصوص اهدا عضو و فراهم نمودن بستر لازم جهت حمایت افکار عمومی به منظور بهبود هنجارهای انتزاعی جهت افزایش تمایل به اهدا عضو کاملاً مشهود می‌باشد و به تنهایی ارتقاء سطح آگاهی کافی به نظر نمی‌رسد. این مطالعه به صورت مقطعی صورت گرفت و به تبع

bank of Iran (case/control). *Journal of Medical Council Of Islamic Republic of IRAN*. 2008; 26(1): 30-35.

5. Kim JR, Elliott D, Hyde C. The Influence of Sociocultural Factors on Organ Donation and Transplantation in Korea: Findings from Key Informant Interviews. *J Transcult Nurs* 2004; 15: 147-54.
6. Shaheen FAM, Souqiyeh MZ. Increasing Organ Donation Rate From Muslim Donors: Lessons From a Successful Model. *Transplantation Proceedings* 2004; 36: 1878-1880.
7. Shaheen FAM, Souqiyeh MZ. Factors Influencing Organ Donation and Transplantation in the Middle East. *Transplantation Proceedings* 2000; 32: 645-646.
8. Najari A. V., Ebrahimipour, H., Tehrani, H., Masih-Abadi, M., & Rezai-Rad, M. (2016). Applying the Theory of Planned Behavior to Computer Game Addiction of Adolescents.
9. Alizadeh Taghiabad B, Hasanzadeh F, Rayhani T, Karimi H. Comparing Attitudes of Nursing Students and Students

- of Islamic Sciences Regarding Organ Donation after Brain Death in Mashhad. *Modern Care* 2014;11(1): 63-70.
10. Amani F, Ghaffari Moghaddam M, Hossein Zadeh Sh, Farzaneh E, Valizadeh B. Attitude towards Ardabil 's Resident about Organ Transplantation in Brain Death. *Journal of Legal Medicine of Islamic Republic of Iran* 2015;21(1): 7-12.
 11. Banas B, Blever B, Eckert M, Gruber H, Pfisteringer J, Schaller O. Level of information of students at the University of Regensburg concerning organ donation and transplantation--informed or not informed consent in organ donation? *Journal of DMW-Deutsche Medizinische Wochenschrift* 2013; 138(15): 775-780.
 12. Kiberd MC, Kiberd BA. nursing attitudes towards organ donation, procurement and transplantation. *U.S.A, Heart Lung*. 2003 MAR; 106 – 11.
 13. Zamani F, Moazam E, Moazam E. Investigating the Awareness of People from Isfahan, Iran, about Organ Donation. *Journal of Isfahan Medical School* 2015;33(342):1120-1127.
 14. Goz F, Goz M, Erkan M. Knowledge and attitudes of medical, nursing, dentistry and health technician students towards organ donation: a pilot study. *J Clin Nurs*. 2006; 15(11):1371-5.
 15. Bogh L, Madsen M. Attitude, knowledge and Proficiency in Relation to Organ Donation: A Questionnaire- Based analysis in Donor Hospitals in northern Denmark. *Transplantation Proceedings* 2005;37:3256-3257.
 16. Ashraf O, Ali S, Ali SA, Ali H, Alam M, Ali A, Ali TM. Attitude Toward Organ Donation: A Survey in Pakistan. *Artificial Organ* 2005;29(11):899-905.
 17. Shakurnia A H, Dehdashti Lesani M, Mombeini I, Baghaei S. Factors Affecting the Willingness of Organ Donation from Brain Dead Patients in Ahvaz. *Scientific Medical Journal of Ahwaz University of Medical Sciences* 2015; 14(1): 75-86.
 18. Morgan SE, Movius L, Cody MJ. The power of narratives: the effect of entertainment television organ donation storylines on the attitudes, knowledge, and behaviors of donors and nondonors. *Journal of Communication* 2009; 59(1): 135-51.
 19. Breitkopf CR. Attitudes, beliefs and behaviors surrounding organ donation among Hispanic women. *Curr Opin Organ Transplant* 2009; 14(2): 191-5.